

УДК 001.891(075.8)

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-11\(29\)-142-155](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-11(29)-142-155)

Галицька Елеонора Вікторівна кандидат економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, Національний університет «Києво-Могилянська академія», вул. Григорія Сковороди, 2, 04655, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0003-4155-6921>.

ОСОБЛИВОСТІ МОВИ І СТИЛЮ ВИКЛАДЕННЯ МАТЕРІАЛУ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Анотація. В статті розглянуто завершальний етап наукового дослідження – логічне і послідовне викладення його результатів. Висвітлено ознаки наукового стилю: науковість, інформативність, предметність, об'єктивність, логічність, узагальнення, абстрагованість, лаконічність, доказовість і аргументованість, переконливість тверджень, доступність і цілісність, структурованість, однозначність, висновок, композиція тексту. Зазначено характерні риси наукової мови – точність, ясність, стислість, смислова завершеність їх словесного виразу і, таким чином, предметність тлумачень і використання спеціальної термінології.

Метою статті є узагальнення наукових підходів щодо особливостей мови і стилю викладення результатів наукових досліджень, а для кращого сприйняття матеріалу його подано у наочній і зручній формі за допомогою табличного методу. Зокрема, це – таблиці, які характеризують спеціальні функціонально-лексичні засоби вираження зв'язків (засоби для поєднання інформації) у науковому тексті; використання у науковому тексті увідних слів і словосполучень, які вказують на ступінь вірогідності результатів; словесні конструкції, завдяки яким здійснюється виклад текстового матеріалу безособовим монологом; різновиди різної позиції автора до позиції інших авторів, зарубіжних і вітчизняних вчених, з дотриманням правил мовленнєвого етикету; стильові ознаки наукового стилю. Також розкрито характерні різноманітні стильові недоліки наукових текстів.

Висвітлено власний досвід, який сприяє формуванню та удосконаленню наукового стилю викладення матеріалу здобувачами вищої освіти. Зокрема, зазначаються види робіт, які сприяють з першого року навчання в університеті здобувати студентами навичок роботи з інформаційними джерелами, а, виконуючи письмові роботи, робити перші кроки в засвоєнні лексичних і стилістичних форм викладення матеріалу, засвоєння норм мовленнєвого

етикету не тільки у спілкуванні, а й також у наукових підходах при виконанні письмових робіт.

Ключові слова: науковий результат, мова і стиль викладення матеріалу дослідження, ознаки наукового стилю, характерні риси наукової мови, засоби вираження у науковому тексті зв'язків, увідних слів і словосполучень, словесних конструкцій.

Galytska Eleonora Viktorivna Candidate of economic sciences, professor, professor of the Department of Finance, National University of Kyiv-Mohyla Academy, 2 Hryhoriya Skovorody St., Kyiv, 04655, <https://orcid.org/0000-0003-4155-6921>.

FEATURES OF LANGUAGE AND STYLE OF PRESENTATION OF SCIENTIFIC RESEARCH MATERIAL

Abstract. The final stage of scientific research – a logical and consistent presentation of its results is considered in this article. The features of the scientific style are highlighted: scientificity, informativeness, objectivity, logic, generalization, abstraction, brevity, evidentiality and argumentation, persuasiveness of statements, accessibility and integrity, structuredness, ambiguity, conclusion, composition of the text. The characteristic features of scientific language are indicated – accuracy, clarity, brevity, semantic completeness of their verbal expression and, thus, the objectivity of interpretations and the use of special terminology.

The purpose of the article is to generalize scientific approaches regarding the peculiarities of the language and style of presenting the results of scientific research, and for a better understanding of the material, it is presented in a visual and convenient form using the tabular method. In particular, these are tables that characterize special functional and lexical means of expressing connections (means for combining information) in a scientific text; the use in the scientific text of introductory words and phrases that indicate the degree of probability of the results; verbal constructions, thanks to which the text material is presented in an impersonal monologue; varieties of the different position of the author to the position of other authors, foreign and domestic scientists, in compliance with the rules of speech etiquette; stylistic features of the scientific style. Various stylistic flaws characteristic of scientific texts are also revealed.

The author's own experience, which contributes to the formation and improvement of the scientific style of presentation of material by students of higher education, is highlighted. In particular, the types of works that contribute to the acquisition by students of the skills of working with information sources from the

first year of study at the university, and, performing written works, to take the first steps in learning the lexical and stylistic forms of presenting the material, learning the norms of speech etiquette not only in communication, but also and also in scientific approaches when performing written works.

Keywords: scientific result, language and style of presentation of research material, signs of scientific style, characteristic features of scientific language, means of expressing connections, introductory words and phrases, verbal constructions in a scientific text.

Постановка проблеми. Завершальним етапом будь-якого наукового дослідження є логічне і послідовне викладення результатів. Науковий результат – нове знання, одержане під час фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксоване на носіях наукової інформації у формі звіту, наукової праці, наукової доповіді, наукового повідомлення про науково-дослідну роботу, монографічного дослідження, наукового відкриття тощо [1, с. 281].

Незалежно від виду наукової роботи, зокрема і економічного спрямування, кожна – являє собою оформлену чинними нормативними засобами наукової мови сутність наукових фактів, роз'яснення соціально-економічних явищ і процесів, систематизації знань, доведення теорій, обґрунтування гіпотез, класифікацій, експериментів тощо, представлення статистичних показників, які характеризують наукові результати дослідження, з обов'язковим їх обґрунтуванням. Проте, підготовка конкретного наукового документу та введення його в науковий обіг залежить не тільки від його форми і призначення, а й має свої стильові особливості.

Мова і стиль викладення матеріалу дослідження має відповідати нормам та критеріям сучасної української літературної мови, зокрема її науковому стилю, а при інтерпретації власної й аналітично опрацьованої запозиченої точок зору забезпечувати виконання норм мовленнєвого етикету. Наукова мова повинна бути суворо доведеною, аргументованою, саме тому основною формою існування наукової мови є письмова, що пояснюється характерними її рисами.

Науковий документ має свідчити про розуміння автором: значення всього спектру слів і словосполучень; досконале володіння способами побудови різних за своєю структурою речень й текстів мовленнєвими засобами та їх розрізнення за стилістичним забарвленням; знання національних особливостей формо- та словотворення, особливо в умовах запровадження міжнародних стандартів в багатьох галузях науки, зокрема в економічних, тощо. Як відомо, неправильно вжиті слова і словосполучення й лексичні помилки можуть спотворити висловлену думку.

Робота над науковим текстом триває упродовж усього періоду навчання здобувачів вищої освіти й знаходить своє закономірне продовження вже у їх фаховій діяльності. Її ефективність залежить від систематичності та послідовності у формуванні навичок культури усного й писемного наукового мовлення й передбачає опрацювання репродуктивних, а згодом і продуктивних різновидів мовленнєвої діяльності, структурних особливостей цих текстів, їх жанрів, лексико-граматичних засобів оформлення тощо [2, с. 75-76].

Слід зазначити, що в процесі навчання у вищій школі у здобувача вищої освіти формується свій стиль викладення наукового матеріалу, індивідуальний і при цьому відповідний нормативним і інструктивним документам. Його формування залежить від багатьох чинників: загального та інтелектуального рівня особистості; отриманих навичок постійної письмової практики при підготовці різних видів наукової праці як за рівнем складності, так і за змістом викладеного матеріалу; вмінням працювати з інформаційними джерелами, зокрема над текстами, досконалими у стильовому відношенні; навичками роботи над власними текстами, неодноразове їх прочитання, удосконалення, вилучення з тексту роботи слів і словосполучень, котрі не несуть жодного смислового навантаження тощо; формування концептуального розуміння теоретичних засад культури наукового мовлення, мовленнєвого етикету текстового матеріалу наукового документа.

Для наукової мови, зокрема економічних досліджень, коли текстовий матеріал наукового документа досить різноманітний, забезпечити його сприйняття можна за умови дотримання техніко-орфографічних правил оформлення та уніфікації його елементів (символів, формул, цифр, таблиць і графіків, бібліографічних посилань, скорочень тощо) [3, с.186].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У публікаціях таких науковців, як Антошкіна Л.І., Артюшкіна Л.М., Донкоглова Н.А., Єріна А. М., Єрін Д. Л., Захожай В. Б., Клак О., Кушнаренко Н.М., Онуфрієнко Г.С., Рудь О. М., Семенов О. М., Стеченко Д. М., Сурмін Ю. П., Тимкова В.А., Чайченко Н.Н., Шейко В.М. та ін. висвітлюються питання стосовно роботи з науковим текстом на завершальному етапі наукового дослідження. Але, як показує аналіз наукових публікацій здобувачів вищої освіти, особливо першого (бакалаврського) рівня, студенти допускають різноманітні стильові недоліки. Проведене автором опитування респондентів щодо даної проблематики, показало, що студентам іноді важко сприймати інформацію через її не структурованість. Особливо це стосується розуміння ними значення всього спектру слів і словосполучень; ще не досконалим володінням способів побудови різних за своєю структурою речень й текстів мовленнєвими засобами та їх розрізнення за стилістичним забарвленням; відсутністю навичок роботи

над науковим текстом у зв'язку ще не сформованим індивідуальним стилем викладення матеріалів досліджень тощо.

Виклад основного матеріалу. Специфіка роботи з науковим текстом впливає з об'єктивної потреби — здійснювати у найбільш ефективний спосіб аналітико-синтетичну переробку текстової інформації, що в свою чергу вимагає сформованості двох взаємопов'язаних умінь: 1) аналізувати текст за композиційно-сисловою структурою; 2) подавати здобуту інформацію у стислій формі різними жанрами писемної продукції. При цьому, принципи оформлення наукових робіт ґрунтуються на вимогах, що висувуються до репрезентації результатів науково-дослідної роботи і які закріплено відповідними чинними нормативними та інструктивними документами. Безумовно, треба уважно знайомитися зі зразками реалізації цих вимог у вже виданій науковій літературі, над якою працювали (і найчастіше не один рік, якщо робота є ґрунтовною за змістом та обсягом) і автор (автори), і рецензенти, і працівники видавництва, щоб оформити рукопис у відповідності до чинних ДЕСТів та вимог культури наукового писемного мовлення [4, с. 22-23; 292-293].

У таблиці 1. Наведено основні ознаки наукового стилю, визначені вченими на сьогодні.

Таблиця 1

Основні ознаки наукового стилю

Стильова ознака	Характеристика
Науковість	Передбачає відповідність змісту мовленнєвого виразу загальновизнаним фактам, поняттям теорії, науковому поясненню явищ, доведенню теорій, обґрунтуванню гіпотез, висновків, систематичний виклад певних знань тощо.
Інформативність	Здатність тексту бути носієм завершеного повідомлення, передавати інформацію.
Предметність	Забезпечення дослідження соціально-економічних закономірностей функціонування та розвитку об'єкта, різноманітних його якостей і властивостей тощо.
Об'єктивність	Виявляється у зваженому оцінюванні ступеня дослідження проблеми, шляхів її розв'язання, ефективності певної теорії, рівня завершеності її вивчення, в обґрунтованості результатів, наведенні експериментальних даних тощо.
Логічність	Послідовність висловлювання, його доказовість й аргументованість, побудова мовлення відповідно до законів логіки із збереженням відношень і зв'язків реальної дійсності.
Абстрагованість	Створюється шляхом широкого використання слів абстрактного й узагальненого значення.
Лаконічність	Гранично стисле грамотне і інформативне вираження думки.
Доказовість і аргументованість	Аргументація та переконливість тверджень; однозначне пояснення причинно-наслідкових відношень.

Переконливість тверджень	Чіткість формулювань, що виключає можливість неоднозначного тлумачення та бездоказового твердження, конкретність викладу результатів роботи та обґрунтованість рекомендацій і пропозицій.
Доступність	Відображає специфічні особливості спеціальності, охоплює лише необхідні для практичного засвоєння лінгвістичний матеріал, що формує професійне мовлення майбутнього фахівця; зрозумілість, легкість сприйняття інформації.
Цілісність	Забезпечення єдності ідеї, теми, мети, завдань дослідження, змісту складових частин наукового документу, висновків.
Структурованість	Чіткість і логічність структури наукової праці, її обов'язкових елементів. Відображає певні зв'язки між одиницями мовлення: словоформою, словосполученням, фразою, текстом тощо.
Однозначність	Всі поняття і судження повинні носити однозначний характер, відповідати вимогам визначеності; поєднання сутності та словесної форми.
Висновок	Найважливіший науковий і практичний результат, отриманий в процесі наукового дослідження
Композиція тексту	Поєднання в єдине ціле у певному порядку структурних елементів роботи так, як прийнято в цьому жанрі дослідження (стаття, монографія, посібник) в конкретній галузі знання.

Узагальнено з наукових джерел

На рівні цілого тексту для наукового стилю характерним є цілеспрямованість і прагматизм. Науковий текст складають лише точні, отримані в результаті тривалих спостережень і наукових експериментів відомості та факти. Це обумовлює:

- *точність, ясність, стислість, смислову завершеність їх словесного виразу* і, таким чином, предметність тлумачень і використання спеціальної термінології;

- *точність і однозначність висловлювань* – одна з головних умов забезпечення наукової та практичної значущості інформації з дотриманням стилістичних норм і зв'язків слів у реченні; досягається шляхом уточнень у вигляді зносок, посилань, цитат, прізвищ науковців, які аргументують наукові положення й підсилюють об'єктивність та достовірність висловленого;

- *ясність викладу* досягають шляхом послідовності викладу матеріалу (відображає логічне розгортання думки), членування наукового тексту на абзаци, вмінням писати доступно і дохідливо, а це, в свою чергу сприяє тому, що текст легко читати, тобто думки автора сприймаються без ускладнень, та забезпечується загальнодоступність наукової мови.

- *стислість* – це уникнення зайвих слів, іншомовних, які дублюють українські, невиправданих повторів, багатослів'я, надмірної деталізації – з метою якомога точніше й стисліше донести сутність дослідження;

- *узагальненість понять*: необхідність уникати понять, які не можна однозначно інтерпретувати (підвищити, розширити, поліпшити, активізувати, реформувати), оскільки вони вимагають конкретизації;

- *логічну послідовність викладу* – спосіб викладу, при якому кожний наступний розділ органічно пов'язується із попереднім; висловлена думка або теза в подальшому викладі конкретизується, доповнюється, поглиблюється, що в цілому значно покращує бачення тексту;

- *коректне подання цифрової інформації*, яка широко представлена в наукових працях за результатами проведення соціально-економічних досліджень; вдале використання статистичної інформації, цілеспрямований добір відповідних інформаційних показників необхідних для теоретичних узагальнень, аналізу, планування та прийняття оперативних і стратегічних рішень;

- *змістовну завершеність*, притаманна лише конкретним текстам з визначеними межами, внутрішньо завершеними структурними частинами; інформація, подана у тексті, повинна бути вичерпною й відображати тему, якій присвячено текст, та реалізуватися в цілісності розкриття намічених завдань.

Найхарактернішою ознакою писемної наукової мови є формально-логічний спосіб викладу матеріалу, що знаходить своє відображення у всій системі мовленнєвих засобів. Особливістю наукової мови є відсутність емоційної та експресивної лексики. Відсутність експресії (сили вираження вияву яких-небудь почуттів, переживань) – домінуюча особливість наукового тексту. Науковий виклад складається головним чином з міркувань, що сприяє обґрунтуванню висновків за результатами дослідження; роздумів, метою яких є доведення істини, виявлених у результаті дослідження фактів дійсності; використання спеціальної фахової термінології тощо.

Найважливішими спеціальними функціонально-лексичними засобами вираження зв'язків (засобами для поєднання інформації) у науковому тексті є специфічна фразеологія. Логічні зв'язки наукового тексту наведено у таблиці 2.

Таблиця 2

Засоби вираження зв'язків у науковому тексті

Логічні зв'язки	Вираження зв'язків
Послідовність розвитку думки	Спочатку; насамперед; потім; по-перше; по-друге; насамкінець тощо.
Причинно-наслідкові відношення	Таким чином; завдяки тому, що; відповідно до цього; внаслідок цього; окрім того; з огляду на те; зважаючи на те; в(у) результаті...; в(у) залежності від...; т. ін.
Зв'язки між частинами висловлювань	Як показав аналіз; на підставі отриманих даних; підсумовуючи сказане; як свідчать дані; на підставі даних; відповідно до цього; у зв'язку з цим; у зв'язку з вищевикладеним; т. ін.
Перехід від однієї думки до іншої	Відтак, раніше ніж перейти до; звернімося до; зупинимось на; розглянувши, перейдемо до; необхідно зупинитися на; необхідно розглянути; т. ін.

Слова-вказівка, за ними по тексту – доведення	Дійсно; насправді; з'ясовано, що; виявлено, що; т. ін.
Зіставлення і протиставлення інформації	Проте; але, у той час як; тим не менше; аж ніяк; разом із тим; порівняно; у протилежність; між тим, як; по-інакшому; таким же чином; саме так; т. ін.
Всебічний розгляд об'єкта (з т. з. типовості, конкретності, сутності тощо)	З точки зору; в(у) цьому розумінні; взагалі; зокрема; як правило; в(у) тому числі; в основному; практично, по суті; з одного боку; з іншого боку; у (в) контексті...; за концепцією...; між іншим...; більше того...; т. ін.
Забезпечення логічного зв'язку	Цей; той (самий); такий (самий); це все; зазначений; названий; вказаний; т. ін.
Результат, висновок	Підсумовуючи; слід сказати; отже; таким чином; в результаті; на завершення; дозволяє зробити висновок...; усе це свідчить про те, що...; з цього ясно, що...; резюмуючи; т. ін.

Складено автором на основі [3, с. 186; 4, с. 298-300]

Широко використовуються у науковому тексті увідні слова і словосполучення, які вказують на ступінь вірогідності результатів. Завдяки цим словам той чи інший факт можна представити наведеним чином (табл. 3).

Таблиця 3

Увідні слова і словосполучення, які вказують на ступінь вірогідності результатів

Ступінь вірогідності результатів	Увідні слова і словосполучення
Цілком імовірний (достовірний)	Дійсно; звичайно; зрозуміло, певна річ; звісно; насправді.
Припустимий	Як видно; певно; очевидно; треба гадати.
Можливий	Ймовірно; можливо; мабуть.

Складено автором на основі [3, с. 187; 5, с. 202]

Найпоширеніша форма наукового стилю — монолог. Але слід зазначити, що останнім часом характерною особливістю стилю писемної наукової мови став безособовий монолог. З огляду на це, виклад текстового матеріалу, як правило, ведеться від третьої особи, оскільки увага зосереджується на сутності та логічній послідовності викладеної інформації, а не на суб'єктності. Тому, у сучасних наукових працях замість "я" стали вживати "ми", висловлювати свої міркування стосовно проблем, які розглядаються в науковому дослідженні у множині, оскільки вираз суб'єкта авторства як колективу додає об'єктивізму. При цьому необхідно визнати, що правомірність функціонування такого мовленнєвого виразу залишається дискусійною, хоч і не суперечить нормам сучасної української мови. Аби звузати поле вживання цих займенників, використовують різні словесні конструкції, які наведено у таблиці 4.

Таблиця 4

Словесні конструкції

Словесні конструкції	Сутність словесних конструкцій
Невизначено особові речення	Визначають напрями аналізу...; оцінюють вплив на...
Форми викладення від третьої особи	Автор вважає...
Речення з пасивним станом	Розроблено комплексний підхід до...; запропоновано нову класифікацію...; докладно розглянуто...

Складено автором на основі [5, с. 203; 6, с. 115, 117]

Обов'язковою вимогою об'єктивності викладу матеріалу в тексті наукових документів є посилання на джерело повідомлення, автора висловленої думки. Інформація наукового тексту, яка є різномірною, складається з власне авторської (власної) інформації та запозиченої (чужої). При цьому автору тексту важливо вдумливо й творчо опрацьовувати праці зарубіжних і вітчизняних вчених. Зважаючи на це, при викладенні результатів наукового дослідження необхідно дотримуватись певних правил мовленнєвого етикету.

Різновиди різної позиції автора до позиції інших авторів, з дотриманням правил мовленнєвого етикету, наведено в таблиці 5.

Таблиця 5

Різновиди різної позиції автора до позиції інших авторів

Позиція автора	Характеристика позиції	Лексичний вираз
Нейтральна	Проста констатація поглядів інших учених.	Автор розглядає, розкриває, висвітлює, зупиняється на даній проблемі; вважає, відзначає, що; підкреслює, що; стверджує, аналізує, характеризує, наголошує; посилається на, формулює, виходить з того, що; за повідомленням, за даними, на думку автора; т. ін.
Схвалення	Зумовлено подібністю чи навіть адекватністю точок зору автора й інших науковців.	Автор справедливо зазначає; накреслює перспективу; переконливо доводить; обґрунтовує, наголошує на важливості; підтверджує висновок фактами, справедливо вказує на те, що; причину вбачає у тому, що; безперечно доводить і т. ін.
Несприйняття	Спостерігається певна гра- дуальність такого несприйняття	Автор заперечує, ігнорує, дорікає, критикує, не підтверджує висновок словами, спростовує, критично ставиться і т. ін. Сумнів – несприйняття – заперечення

Складено автором на основі [6, с. 121; 7, с. 78]

У деяких закладах вищої освіти нормативною дисципліною є Ділова української мова, яка обмежена рамками офіційно-ділового стилю, направленою переважно на письмове ділове спілкування. Проте, в сучасних умовах організації освітнього процесу важливо з першого року навчання звертати увагу здобувачів вищої освіти на те, що при підготовці рефератів та доповідей необхідною умовою є дотримання наукових підходів до їх оформлення.

Деякі науковці в минулі роки зазначали подібні проблеми. Зокрема, при вивченні рефератів, курсових, звітів про проходження виробничої практики студентами другого та третього років навчання за трьома параметрами: 1) оволодіння стандартизованими композиційними структурами фахового та наукового мовлення; 2) запас слів та обізнаність з визначеною системою україномовної термінології та її правильне застосування; 3) граматично правильна побудова тексту було з'ясовано, що у своїй більшості студенти не завжди граматично правильно оформлюють текст, у більшості випадків використовують завчені стандартні композиційні структури мовлення, без будь-яких власних варіантів, що не дає можливості побачити і відчутти розуміння студентом викладеного матеріалу, його особисту оцінку [8, с. 28].

Слід зазначити, що в науковому обігу застосовують поняття «наукова мова» та «фахова мова», іноді їх ототожнюючи. Науковці підкреслюють, що це не одне й те ж саме. Фахова мова частіше тлумачиться як сукупність усіх мовленнєвих засобів, що використовуються у професійно обмеженій сфері комунікації для досягнення порозуміння між фахівцями, які працюють у певній галузі... Кожна галузь науки оперує визначеними термінами. Це слово або словосполучення, значенням якого є наукове поняття. Науковий термін – це не просто слово, а втілення сутності даного явища [6, с. 102, 105].

Як свідчить досвід роботи зі студентами першого року навчання бакалаврської програми, спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування», особливо останні роки в режимі дистанційного навчання, студенти наполегливо працюють над термінологічною лексикою, зокрема професійною.

В процесі роботи над доповідями на семінари та рецензіями на доповіді колег студенти отримують навички роботи з інформаційними джерелами, оскільки обов'язковою умовою є посилання мінімум на три використаних джерела. Виконуючи письмові роботи, студенти роблять перші кроки в засвоєнні лексичних і стилістичних форм викладення наукового матеріалу, засвоєння норм мовленнєвого етикету не тільки у спілкуванні, а й також в наукових підходах при виконанні письмових робіт.

На магістерській програмі здобувачі вищої освіти демонструють високий рівень писемної наукової мови, оскільки за роки навчання на бакалаврській

програмі вони готують тези або повідомлення для участі в науково-практичних конференціях, приймають участь в «круглих столах», в тематичних ділових та наукових дискусіях тощо, які відіграють важливу роль при підготовці наукових праць, зокрема і випускної роботи.

Необхідно зазначити, що особливо важливим в цей період є здобуття навичок роботи в команді. Це відбувається, зокрема, при підготовці до полеміки, економічних дебатів, проведенні дискусії — «мозковий штурм», участі в ділових іграх. В цей період студенти не тільки здобувають уміння досягати згоди, корегуючи власну позицію та відпрацьовуючи спільне рішення, здобуваючи навички колективної відповідальності та виконуючи групову письмову наукову роботу, а й формують свій індивідуальний стиль викладення матеріалу наукової праці.

Одним з найважливіших засобів підвищення якості підготовки здобувачів з вищою освітою, здатних творчо застосовувати в практичній діяльності найновітніші досягнення науково-технічного прогресу, є їх науково-дослідна діяльність. З огляду на це, у вищій школі значна увага приділяється залученню студентів до наукової роботи.

На етапі підготовки студентів у вищій школі розвиваються їх творчі здібності, формується їх науковий світогляд і основні риси науковця: цілеспрямованість; працелюбність; ерудиція; особиста ініціатива; володіння методикою наукового пізнання; критичне осмислення досягнень науки; уявлення; творчі здібності та інтуїція науковця; рівень загальної культури тощо. Доцільно згадати китайське прислів'я, яке стверджує: «Скажи мені - і я забуду, покажи мені - і я запам'ятаю, дай мені зробити - і я зрозумію». Науковці підкреслюють, що головною формою розвитку творчих здібностей є самостійне проведення наукової роботи, яка має розпочинатись уже на етапі підготовки студента. На всіх стадіях дослідження науковець має прагнути до пояснення фактів, предметів, явищ, намагаючись виявити і аргументувати щось нове в науці. Значних результатів досягає той, хто привчив себе постійно думати, концентрувати свою думку на предметі дослідження [1, с. 30, 31].

Вивчаючи дисципліну «Методологія наукових досліджень у фінансах», здобувачі вищої освіти магістерської програми продовжують удосконалювати свій науковий стиль викладення матеріалу, зокрема при підготовці інтерактивних індивідуальних і групових завдань з елементами ділових ігор і ситуаційних вправ, доповідей і тез доповідей, рецензій тощо.

Для наукових текстів характерні різноманітні стильові недоліки [6, с. 124-125; 9, с. 98-99]:

- відхилення від лексичної і синтаксичної поєднаності слів, словосполучень, самостійних речень;

- порушення граматичних правил, схематизм, бездоказовість висунутих положень тощо;
- неточності у визначеннях і положеннях, сплутування значень близьких за вимовою і написанням слів, не коректне використання умовних знаків та символів;
- перенасиченість тексту іноземною термінологією, неправильне або паралельне використання чужомовної лексики, калькування іноземних слів;
- літературно-художнє й публіцистичне стильове забарвлення наукового тексту;
- побутова лексика, неприродні для української мови усталені вислови;
- мовленнєва надмірність (багатослів'я) і мовленнєва недостатність (пропущенні слова і словосполучення, необхідні для точного вираження думки);
- стилістичне багатослів'я, зокрема канцеляризми, що надають мові казенного відтінку;
- дискретність тексту, що являє собою погано погоджені між собою текстові шматки;
- не завершеність наукового тексту, відсутність зв'язку між частинами висловлювання, порушення логічної послідовності;
- низький рівень ерудиції чи недостатня ерудиція автора, невеликий словниковий запас, що не дозволяють ефективно подати думку, або, навпаки, заслоняють її ефектами, т. ін.;
- відсутність навичок правильного (унормованого) ретельного добору, осмислення та фіксації нової інформації, термінології, калькування;
- відсутність активного лексичного запасу фахової термінології, мовленнєвої специфіки фахового наукового стилю.

Висновок. Таким чином, розглянувши питання специфіки мови і стилю викладення матеріалу наукової праці, дослідивши сутність основних ознак і характеристик наукової мови, можна зробити висновок, що текстовий матеріал наукового документа повинен мати змістовну, структурно-граматичну єдність, яка характеризується зазначеними в даній статті ознаками. Проте високий рівень професійної компетенції здобувачів вищої освіти є не лише досконале дотримання норм сучасної української літературної мови, а й володіння фаховою термінологією та фразеологією і вміння застосовувати ці знання при викладенні текстового матеріалу різномірних наукових документів, усвідомлення особливостей мовленнєвих засобів в процесі роботи над

науковим текстом: доповіді, тези доповіді, статті, випускної роботи, дисертації тощо.

Література:

1. Антошкіна Л.І., Стеченко Д.М. Методологія економічних досліджень. К.: Знання, 2015, 311 с.
2. Клак О. Етапи й форми роботи над науковим текстом у процесі формування наукової мовнокомунікативної компетенції // Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей: збірник наукових статей. Львів: ЛьвДУВС, 2020, с. 73-80.
3. Єріна А. М., Захожай В. Б., Єрін Д. Л. Методологія наукових досліджень: Навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2004, 212 с.
4. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови: Навчальний посібник з алгоритмічними приписами. 2-ге вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2009, 392 с.
5. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. К.: Знання-Прес, 2002, 295 с.
6. Науково-педагогічне дослідження: навчальний посібник для магістрантів / Укладачі: Чайченко Н. Н., Семенов О. М., Артюшкіна Л.М., Рудь О.М. Суми : СОІППО, 2015. – 190 с.
7. Тимкова В. А. Українська мова в науці: навчальний посібник. Вінниця: ВВ ВНАУ, 2018, 212 с.
8. Донкоглова Н.А. формування професійно орієнтованого мовлення у студентів економічних спеціальностей // Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. 2008, с. 27-30.
9. Сурмін Ю. П. Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація: навч.-метод. посіб. К.: НАДУ, 2008, 184 с.

References:

1. Antoshkina, L. I., Stechenko, D. M. (2015). *Metodolohiia ekonomichnykh doslidzhen [Methodology of economic research]*. K.: Znannia [in Ukrainian].
2. Klak, O. (2020). Etapy y formy roboty nad naukovym tekstem u protsesi formuvannia naukovoï movnokomunikatyvnoï kompetentsii [Stages and forms of work on scientific text in the process of formation of scientific language-communicative competence]. *Aktualni problemy navchannia inozemnykh mov dlia spetsialnykh tsilei: zbirnyk naukovykh statei – Actual problems of teaching foreign languages for special purposes: a collection of scientific articles*, 73-80 [in Ukrainian].
3. Yerina, A. M., Zahozhai, V. B., Yerin, D. L. (2004). *Metodolohiia naukovykh doslidzhen: Navch. posib. [Methodology of scientific research: Education. Manual]*. K.: Center of educational literature [in Ukrainian].
4. Onufrienko, G. S. (2009). *Naukovyi styl ukrainskoi movy: Navchalnyi posibnyk z alhorytmichnymi prypysamy [Scientific style of the Ukrainian language: Study guide with algorithmic prescriptions]*. K.: Center of Educational Literature. 2nd edition [in Ukrainian].
5. Sheyko, V. M., Kushnarenko, N. M. (2002). *Orhanizatsiia ta metodyka naukovodo-slidnytskoi diialnosti: pidruchnyk. [Organization and methodology of research activity: textbook]*. K.: Znannia-Press [in Ukrainian].
6. Chaychenko, N. N., Semenog, O. M., Artyushkina, L. M., Rud O. M. (2015). *Naukovo-pedahohichne doslidzhennia: navchalnyi posibnyk dlia mahistrantiv [Scientific and pedagogical research: study guide for master's students]*. Sumy: SOIPPO [in Ukrainian].
7. Timkova, V. A. (2018). *Ukrainska mova v nautsi: navchalnyi posibnyk [Ukrainian language in science: study guide]*. Vinnytsia: VV VNAU [in Ukrainian].

8. Donkoglova, N. A. (2008). Formuvannia profesiino oriietovanoho movlennia u studentiv ekonomichnykh spetsialnostei [Formation of professionally-oriented speech in economic students]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Ekonomichni nauky – NaUKMA Research Papers. Economic Sciences*, 27-30 [in Ukrainian].

9. Surmin, Yu. P. (2008). *Naukovi teksty: spetsyfika, pidhotovka ta prezentatsiia: navch.-metod. Posib* [Scientific texts: specifics, preparation and presentation: teaching method. manual]. K.: NADU [in Ukrainian].

